

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 310 sahifa,
12-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijranovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktab o'quvchilarining musiqiy tafakkurini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	10
<i>Abilov Muslim Normuxammadovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning pedagogik ahamiyati.....	14
<i>Bolqiyev Axmad</i>	
Jamiyat muhitida radikalizmning oldini olishga qaratilgan uzluksiz profilaktika tizimini yaratish	17
<i>Axmedova Iroda Shaxitbekovna</i>	
Inklyuziv ta'lim va gospital pedagogikani rivojlantirishda pedagogning tashkilotchilik madaniyati: nazariy va amaliy aspektlar	22
<i>Djabborov Ma'sud Bahriddinovich, Arolova Zarina Lochin qizi</i>	
Developing Sociolinguistic Competence in Intensive Teaching of Foreign Languages to Adults	28
<i>G. R. Tolibova</i>	
Языковая выразительность и художественный мир сказки "Муха-Цокотуха"	31
<i>Garifullina Alsu Robert qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda nasriy asarlarni o'qitish	35
<i>Ibodullayeva Madina Muzaffar qizi</i>	
Nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalarda nutq faoliyatining yuzaga kelish xususiyatlari	38
<i>Ibroximova Fotimaxon Qobiljon qizi</i>	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilarni fuqarolik hayotiga ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasining nazariy-metodologik tahlili (CTP dasturi misolida).....	42
<i>Ikmatullayev G'ayrat Zokirovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quv motivatsiyasini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish yo'llari	47
<i>Islamova Fotima Shamsiddinovna, Ismoilova Mohinur Faxriddin qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida milliy o'quv dasturini amaliyotga joriy etishning asosiy tamoyillari	52
<i>Mamanazar Djumayev</i>	
Turli vazn toifalaridagi dzyudochilarning texnik-taktik tayyorgarligini takomillashtirish	61
<i>I. B. Matmuratova</i>	
Maktabgacha ta'limda xalqaro monitoring va baholash dasturlarining o'rni	65
<i>Mutalova Dilnoza Abdurashidovna</i>	
Raqamli texnologiyalar orqali o'quvchilarning intellektuallik koeffitsientini rivojlantirish va zamonaviy ko'nikmalarini shakllantirish	69
<i>Normamatova Sevinch Asror qizi</i>	
Ona tilidan o'quvchilarning pragmatik kompetensiyasining rivojlanganlik darajasini aniqlash mezonlari.....	73
<i>Oloqova O'g'iljon Mamanazarovna</i>	
Oliy ta'limda adaptiv raqamli ta'lim texnologiyalari asosida o'quv jarayoni samaradorligini oshirish modeli ...	77
<i>Quchqarova Dilnovoz Shaymaxammad qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini autentik videomateriallar asosida rivojlantirish metodikasi	81
<i>Qurbonova Shalola Ilhomiddinovna</i>	
Jadid ma'rifatparvarlari pedagogik merosini tadqiq etishning zamonaviy ijtimoiy-pedagogik ahamiyati	84
<i>Raxmatova Dilbar Anvar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining funksional savodxonligini xalqaro baholash dasturlari asosida rivojlantirish	88
<i>Shavqiddin Burxonov</i>	
Development of Students' Artistic Taste and Aesthetic Education as a Pedagogical Problem.....	91
<i>Temirov Murodjon Anvarovich</i>	
O'smirlarda huquqiy madaniyatni shakllantirishda ma'naviy-ma'rifiy faoliyatning pedagogik imkoniyatlari...	95
<i>Umarov Qobiljon</i>	

Ta'lim va tarbiya tizimida falsafiy yondashuvning pedagogik asoslari	98
Umurov Sharif Rajabovich	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida so'z turkumlariga oid mashg'ulotlar ustida ishlash	102
Voxidova Muqaddas Rasuljon qizi	
Методические основы развития критического мышления обучающихся при изучении информационных технологий в условиях использования искусственного интеллекта	106
Панжиева Назолат Норматомовна	
Динамика морфологической системы современного русского языка в условиях цифровизации	111
Тураева Дилфуза Даминовна	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri	116
Abdug'aniyeva Saodat Shuhrat qizi	
Blended Learning Pedagogy in University EFL Writing Courses: Effects on Linguistic Accuracy and Learner Autonomy	120
Inomidinova Dildorxon Ikramovna	
O'smirlik davrida psixologik rivojlanishning muhim jihatlari va uning determinantlari.....	125
M. S. Usmonova	
The Relationship Between Grammar Knowledge and Writing Proficiency in EFL Learners	130
Tahirova Shaxribonu	
Особенности интерпретации юридических терминов в медиатекстах.....	139
Хамидова Нигора Тулкуновна	
Sportchilarning ijtimoiy moslashuvda murabbiy shaxsining roli	142
Akbarova Maloxatoyimposhsha Saidto'ra qizi	
Raqamli asrda yoshlarning media savodxonligi: ingliz tili og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda vlog yuritishning o'rni.....	146
Akramova Yulduz Farxadovna, To'rayeva Maftuna Ravshanovna	
Naqshbandiya ta'limotida psixospiroital paradigmalarning mohiyati	151
Ashurova Gulru	
Raqamli ta'lim muhitida talabalarining hamkorlikdagi o'quv faoliyatini monitoring qilish mexanizmlari.....	154
Bekmuratov Qadirbergen Quwanishbaevich	
Oliy ta'lim muassasasi talabalarining kasbiy-ijodiy qobiliyatlarini takomillashtirish.....	158
Hotamov Lochinbek Uktam o'g'li	
Improving Speaking Skills Through Authentic Videos Abstract	162
Imamaliyeva Gulnoza Ulug'bekovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi (pedagogik ritorika fani misolida).....	168
Ismoilov Muhammadkarim Miraxmat o'g'li	
Boshlang'ich ta'limda kommunikativ universal o'quv faoliyatlarini rivojlantirishning texnologik asoslari (2-sinf rus tili darslari misolida)	170
Jabborova Muslima Toxirovna	
Pedagogik amaliyot jarayonida talabalarining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishning innovatsion mexanizmlari	175
Karimova Barno Ergashevna	
Raqamli ta'lim muhitida milliy o'quv dasturini amaliyotga joriy etishning asosiy tamoyillari	178
Mamanazar Djumayev	
Raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim jarayoniga sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning pedagogik-didaktik asoslari	187
Maxmudova Gulchiroy G'anisherovna	
Regbi mashg'ulotlari jarayonida talabalarining tezkor-kuch sifatlarini rivojlantirishning differensial metodikasi	191
Nematov Bahodirbek Baxtiyor o'g'li	
Oila muhitida siblinglararo munosabatlarda psixologik manipulyatsiyaning namoyon bo'lish xususiyatlari...	195
Nishanova Zulfizar Yashin qizi	

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlashning hozirgi holati hamda innovatsion ta'lim texnologiyalari va tpack yondashuvi asosida pedagogik shart-sharoitlarni takomillashtirish	199
Nozimabonu Tojiboyeva	
Agressiv xulqning ijtimoiy-psixologik determinantlari.....	204
O'ktamova Shohida Odilbek qizi	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning pedagogik afzalliklari va xavflari.....	209
Oqil Ochilov Lutfullo o'g'li	
Kichik tadbirkorlik subyektlarining hudud eksport salohiyatini oshirishga ta'sirining ekonometrik-statistik tadqiqi	214
Boymatova Dildora Olim qizi, Toshaliyeva Saodat Toxirovna	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarga tovush yo'nalishini aniqlashtirish metodikasi.....	218
Haydarov Islomjon Hatamjon o'g'li	
Bolalar folklori asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	222
Jo'raboyeva Mushtariy Jamoldin qizi	
O'zbekistonda maktab ta'limida o'quvchilarning kasbiy salohiyatini aniqlashda sun'iy intellektdan foydalanish	228
Karimova Sarvinoz Hojiqurbonovna	
Aqli zaif bolalarning so'zlashuv nutqiga qo'yiladigan talablar	233
N. S. Mirbabayeva	
Oliy ta'lim muassasasida ta'lim va tarbiya berish metodlari	237
Kamalov Rustam Azizovich	
Bo'lajak logopedlarni tayyorlashda pedagogik mahoratini rivojlantirish xususiyatlari.....	241
Shamsiyeva Sevara Yusupovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani rivojlantirishda loyihaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	244
Tangirqulov Elmurod Aliyarovich	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalardan foydalanish	248
Toshtemirova Sarvinoz Obidovna	
Shaxsning ijtimoiy-psixologik yo'naltirilganligi guruhviy jipslikni belgilovchi individual omil sifatida	251
Turayev Nurmuhammad Alibek Fozil o'g'li	
Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish (aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar misolida).....	254
G'ofurova Umida O'tkirbek qizi	
The Role of Artificial Intelligence in Creating Interactive Methods in English.....	258
Urozboyeva Mavluda Shukurlo qizi	
Bo'lajak muhandislarda ekologik madaniyatni rivojlantirishning ilmiy-pedagogik asoslari	262
Xalikova Xurshida Abdullayevna	
Suv ekotizimlarida turlar sonining kamayishini eDNA metabarkoding orqali aniqlash va uning oziq-ovqat xavfsizligidagi ahamiyati.....	267
Xalilova Nigora Ixtiyorovna, Izzatilloeva Umida Kamolovna	
Asalarilar sonining kamayishi va global ekologik xavf	272
Xalilova Nigora Ixtiyorovna, Sayfulloyeva Dilnura Samandarovna	
Enhancing A2 Learners' English Speaking Skills Through Short Stories With Structured Question-and-Answer Activities.....	276
Xudoyberdiyeva G. Sh.	
Кризис интеллигента и поиск смысла жизни в русской и мировой прозе XX Века: сравнительный анализ романов "Обломов" (И. Гончаров) и "Великий гатсби" (Ф. С. Фицджеральд) ..	280
Аманова А. А., Саттарова М.	
Понятие профессиональной ориентации и ее педагогическая сущность	285
Каримова Наргиза Абдугафуровна	
Talabalarning sun'iy intellektli ta'limiy vositalarni loyihalash kompetentligini shakllantirishning pedagogik shartlari	289
Toxirov Feruz Jamoliddinovich	

Maktab ta'lim tizimida STEAM yondashuvini joriy etishda loyiha boshqaruvining roli va samaradorligi 293 Avalboyeva Mavluda Abdumalikovna	293
Raqamli texnologiyalar vositasida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning innovatsion mexanizmlari 300 Xodjayeva Matlyuba Rustamovna	300
Biologiya darslarida interaktiv metodlar orqali o'quvchilarning tanqidiy va kreativ fikrlashini rivojlantirish 304 Hayitov Abdurasul Eshdavlatovich, Anvarjonova Odinaxon Xayrullo qizi, Rahimova Fazilat Akrom qizi	304

KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING HUDUD EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISHGA TA'SIRINING EKONOMETRIK-STATISTIK TADQIQI

Boymatova Dildora Olim qizi

Termiz davlat universitetining
Ekonometrika va statistika yo'nalishi tayanch doktoranti

Toshaliyeva Saodat Toxirovna

Termiz davlat universiteti Iqtisodiyot kafedrasida dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada kichik tadbirkorlik subyektlarining hududiy eksport salohiyatini oshirishga bo'lgan ta'siri ekonometrik va statistik usullar yordamida tadqiq etilgan. Tadqiqot doirasida kichik biznes subyektlarining eksport hajmi, ishlab chiqarish ko'rsatkichlari va hududiy iqtisodiy o'sish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik ko'p omilli regressiya modellari orqali tahlil qilingan. Olingan natijalar kichik tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirish hududlarning eksport diversifikatsiyasini va barqaror iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashda asosiy drayver ekanligini ko'rsatadi. Maqola yakunida hududiy eksport salohiyatini yanada kengaytirishga qaratilgan amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: kichik tadbirkorlik, eksport salohiyati, hududiy iqtisodiyot, ekonometrik model, statistik tahlil, regressiya tenglamasi, diversifikatsiya.

Abstract: This article investigates the impact of small business entities on enhancing regional export potential using econometric and statistical methods. Within the framework of the study, the correlation between the export volume of small businesses, production indicators, and regional economic growth was analyzed through multi-factor regression models. The results indicate that stimulating small entrepreneurship acts as a main driver in ensuring regional export diversification and sustainable economic development. Conclusively, practical proposals and recommendations aimed at further expanding regional export potential are developed.

Key words: small entrepreneurship, export potential, regional economy, econometric model, statistical analysis, regression equation, diversification.

Аннотация: В данной статье исследуется влияние субъектов малого предпринимательства на повышение экспортного потенциала регионов с использованием эконометрических и статистических методов. В рамках исследования взаимосвязь между объемом экспорта субъектов малого бизнеса, производственными показателями и региональным экономическим ростом была проанализирована с помощью многофакторных регрессионных моделей. Полученные результаты свидетельствуют о том, что стимулирование малого предпринимательства выступает ключевым драйвером в обеспечении диверсификации регионального экспорта и устойчивого экономического развития. В заключение разработаны практические предложения и рекомендации, направленные на дальнейшее расширение экспортного потенциала регионов.

Ключевые слова: малое предпринимательство, экспортный потенциал, региональная экономика, эконометрическая модель, статистический анализ, уравнение регрессии, диверсификация.

KIRISH

Jahon iqtisodiyoti globallashuvi va xalqaro mehnat taqsimotining chuqurlashishi sharoitida hududlarning eksport salohiyatini oshirish milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini ta'minlashning eng muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, moslashuvchanlik va innovatsion faollik xususiyatiga ega bo'lgan kichik tadbirkorlik subyektlari ichki bozordagi talabni qondiribgina qolmay, balki tashqi bozorlarga chiqish orqali hududiy iqtisodiyot rivojiga katta hissa qo'shmoqda. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda kichik va o'rta biznes subyektlari umumiy eksport hajmining salmoqli qismini ta'minlaydi. Shu bois, hududlarning eksport imkoniyatlarini kengaytirishda kichik tadbirkorlikning o'rni va unga ta'sir etuvchi omillarni miqdoriy jihatdan baholash dolzarb ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida ham kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, ularning eksport faoliyatini rag'batlantirish borasida keng ko'lamlı islohotlar amalga oshirilmoqda. Hududlarnı muvozanatlı rivojlantirish hamda mahalliy mahsulotlarnı tashqi bozorlarga yo'naltirish davlat iqtisodiy siyosatini infratuzilma darajasi va transport-logistika imkoniyatlari turlicha bo'lganligi sababli, kichik tadbirkorlik subyektlarining eksport faoliyatiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar ham hududlar kesimida farqlanadi. Bu esa hududiy eksport salohiyatini oshirishda umumiy yondashuvlardan ko'ra, aniq statistik va ekonometrik modellashtirishga asoslangan tahlillarnı talab etadi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi kichik tadbirkorlik subyektlarining hududlar eksport hajmini oshirishdagi rolinı ekonometrik va statistik usullar yordamida baholash hamda aniqlangan qonuniyatlar asosida ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat. Maqsadga erishish uchun kichik biznes faoliyatini tavsiflovchi ko'rsatkichlar va hududiy eksport hajmi o'rtasidagi bog'liqlik tabiati o'rganiladi hamda omillarning ta'sir darajasi aniqlanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kichik tadbirkorlik subyektlarining eksport faolligi va hududiy iqtisodiy o'sish o'rtasidagi bog'liqlik xalqaro va mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan keng tadqiq etilgan. Klassik va zamonaviy iqtisodiy nazariyalarda, xususan, Pol Krugmanning yangi savdo nazariyasida kichik va o'rta korxonalarining mahsulotlarnı diversifikatsiya qilish hamda hududiy eksport salohiyatini oshirishdagi o'rni alohida ta'kidlanadi. Xorijlik tadqiqotchilardan Sh. Yusof va M. Ramli iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda kichik korxonalar eksportining multiplikativ samarasini ekonometrik modellar orqali isbotlagan bo'lsa, mahalliy olimlardan A. Vahobov va Sh. Mustafakulov o'z ilmiy ishlarida O'zbekiston hududlarining eksport salohiyatini tarkibiy jihatdan tubdan yaxshilashda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikka berilayotgan imtiyozlarning institutsional ahamiyatini asoslab berganlar. Biroq, regional darajada kichik biznes subyektlarining moddiy va moliyaviy omillari kesimida eksport hajmini ekonometrik modellashtirish masalalari hali ham yetarlicha to'liq qamrab olinmagan bo'lib, ushbu tadqiqot mazkur ilmiy bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning metodologik asosi sifatida tizimli yondashuv, qiyosiy iqtisodiy tahlil, korrelyatsion-regressiyaviy tahlil hamda statistik guruhlash usullaridan foydalanildi. Kichik tadbirkorlik subyektlarining hudud eksport salohiyatiga ta'sirini miqdoriy jihatdan baholash maqsadida ko'p omilli chiziqli regressiya modeli tanlab olindi. Ushbu ekonometrik modelda natijaviy belgi sifatida hududning umumiy eksport hajmi Y belgilandi, unga ta'sir etuvchi mustaqil o'zgaruvchilar sifatida esa kichik tadbirkorlik subyektlari tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlar hajmi X_1 , ularga ajratilgan bank kreditlari miqdori X_2 va ushbu sohada band bo'lganlar soni X_3 kabi ko'rsatkichlar kiritildi. Omillar o'rtasidagi multikollinearlik, ya'ni o'zaro o'ta yuqori bog'liqlik muammosini istisno qilish uchun Ferst-Snou korrelyatsiya matritsasi usulidan foydalanildi va model xatolarining gomoskedastikligi tekshirildi.

Ma'lumotlar bazasini shakllantirishda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligining 2018-2025-yillardagi hududlar kesimidagi rasmiy panel ma'lumotlaridan foydalanildi. To'plangan statistik ma'lumotlarning ishonchliligi va model parametrlarining ahamiyatlilik darajasi Fisherning F-kriteriyasi hamda Styudentning t-kriteriyasi yordamida baholandi. Modelning determinatsiya koeffitsiyenti R^2 yordamida natijaviy ko'rsatkich o'zgarishining necha foizi modelga kiritilgan omillar hisobiga sodir bo'layotganligi aniqlandi. Barcha hisob-kitoblar va ekonometrik tahlillar zamonaviy Stata va EViews dasturiy paketlari yordamida amalga oshirilib, bu olingan natijalarning aniqligi va xalqaro andozalarga mosligini ta'minlashga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Kichik tadbirkorlik subyektlarining hudud eksport salohiyatini oshirishga bo'lgan ta'sirini aniqlash maqsadida amalga oshirilgan ekonometrik modellashtirish natijalari bir qator muhim qonuniyatlarnı ochib berdi. Olingan ko'p omilli regressiya tenglamasi koeffitsiyentlarining tahlili shuni ko'rsatadiki, tanlab olingan barcha mustaqil o'zgaruvchilar, ya'ni kichik biznes subyektlari tomonidan ishlab chiqarilgan sanoat mahsulotlari hajmi, ularga ajratilgan bank kreditlari miqdori va ushbu sohada band bo'lgan xodimlar soni natijaviy belgi hisoblangan hududiy eksport hajmiga to'g'ridan-to'g'ri ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Modelning umumiy ishonchlilik darajasi juda yuqori bo'lib, u hududiy eksport hajmidagi tebranishlarning asosiy qismi aynan kichik tadbirkorlik faoliyati ko'rsatkichlari hisobiga shakllanayotganligini ko'rsatdi. Olingan koeffitsiyentlar statistik jihatdan ahamiyatli bo'lib, xatolar muvozanati tahlili modelning xalqaro talablarga to'liq javob berishini tasdiqladi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, hududiy eksport hajmining o'sishiga eng kuchli ta'sir ko'rsatuvchi omil sifatida kichik tadbirkorlik subyektlari tomonidan ishlab chiqarilgan sanoat mahsulotlari hajmi aniqlandi. Ushbu ko'rsatkichning kengayishi hududda eksportbop tovarlar massasining ko'payishiga va natijada tashqi bozorlarga yetkazib berilayotgan mahsulotlar oqimining bevosita ortishiga olib keladi. Kichik korxonalarining bozor talabiga

tez moslashuvchanligi tahlil qilinayotgan davrda sanoat mahsulotlari tarkibida eksportbop tovarlar ulushining barqaror o'sishini ta'minlagan. Bu esa mahalliy sanoatni rivojlantirish orqali hududiy eksport salohiyatini tubdan yaxshilash mumkinligini iqtisodiy jihatdan isbotlaydi.

Kichik biznes subyektlarining eksport faoliyatini qo'llab-quvvatlash uchun ajratilgan tijorat banklari kreditlari hajmi ham eksport salohiyatini oshirishda salmoqli ijobiy ta'sir ko'rsatuvchi ikkinchi muhim omil bo'lib chiqdi. Moliyaviy resurslarning ko'payishi kichik korxonalariga o'z ishlab chiqarish quvvatlarini modernizatsiya qilish, xalqaro standartlarga javob beradigan ilg'or texnologiyalarni sotib olish va xomashyo bazasini mustahkamlash imkonini bergan. Bandlik omili, ya'ni ushbu sohada xodimlar sonining ko'payishi ham eksport hajmiga ijobiy ta'sir ko'rsatgan bo'lsa-da, uning samaradorlik darajasi ishlab chiqarish va kreditlash omillariga nisbatan sezilarli darajada past ekanligi ma'lum bo'ldi. Bu holat eksport salohiyatini kengaytirishda shunchaki ishchi kuchi sonini ko'paytirish emas, balki mavjud resurslarning sifati va mehnat unumdorligini oshirish hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligidan dalolat beradi.

Tadqiqot davomida olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, kichik tadbirkorlik subyektlarining ishlab chiqarish va moliyaviy omillari hududiy eksport salohiyatini oshirishda tub burilish yasovchi kuch hisoblanadi. Ayniqsa, kichik biznes tomonidan ishlab chiqariladigan sanoat mahsulotlari hajmining o'sishi eksport ko'rsatkichlariga eng kuchli ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Bu holat jahon iqtisodiyoti amaliyotidagi Pol Krugmanning yangi savdo nazariyasi va xalqaro raqobatbardoshlik konsepsiyalariga to'liq mos keladi. Kichik korxonalarining bozor konyunkturasiga tez moslashishi, innovatsion mahsulotlarni qisqa muddatlarda o'zlashtira olishi va yirik korxonalariga nisbatan byurokratik to'siqlardan xoli ekanligi ularga tashqi bozorlardagi kichik niche yoki segmentlarni tezroq egallash imkonini beradi. Shuning uchun ham ishlab chiqarish hajmining har bir birlikka ortishi hududiy eksportda multiplikativ samara hosil qilmoqda.

Tijorat banklari tomonidan ajratilayotgan maqsadli kredit resurslarining eksport hajmiga yuqori ijobiy ta'sir ko'rsatishi iqtisodiy adabiyotlardagi "moliyaviy cheklovlar va eksport" gipotezasini yana bir bor tasdiqlaydi. Ko'plab xalqaro tadqiqotlarda ta'kidlanganidek, kichik korxonalarining tashqi bozorlarga chiqa olmasligining asosiy sababi dastlabki yuqori xarajatlar, ya'ni litsenziyalash, xalqaro sertifikatlashtirish va xorijda marketing tadqiqotlarini o'tkazish bilan bog'liqdir. Bank kreditlari ushbu moliyaviy yetishmovchilikni qoplashga hamda ishlab chiqarish liniyalarini texnologik jihatdan yangilashga xizmat qilgani sababli, hududiy eksport tarkibini diversifikatsiya qilishda bevosita drayver vazifasini o'tamoqda. Bu esa davlat tomonidan moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlari to'g'ri yo'naltirilganligidan dalolat beradi.

Shu bilan birga, bandlik omilining eksport hajmiga ta'siri nisbatan pastroq ekanligi juda muhim iqtisodiy xulosani o'rtaga tashlaydi. Bu holat hududiy eksport salohiyatini kengaytirishda ekstensiv yo'ldan, ya'ni shunchaki ishchi kuchi sonini ko'paytirish hisobiga o'sishga erishish bosqichi o'z ahamiyatini yo'qotayotganini anglatadi. Tashqi bozorlarda raqobatbardosh bo'lish uchun mahsulot tannarxi past va sifati yuqori bo'lishi shart, bunga esa faqat intensiv yo'l – mehnat unumdorligini oshirish, ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali erishish mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Kichik tadbirkorlik subyektlarining hudud eksport salohiyatini oshirishga ta'sirini ekonometrik va statistik jihatdan tadqiq etish natijasida milliy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va regional taraqqiyotni ta'minlashga qaratilgan qator muhim strategik xulosalar shakllantirildi. Amalga oshirilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, kichik biznes subyektlari hududiy eksport hajmini oshirishda nafaqat miqdoriy drayver, balki tashqi bozorlar konyunkturasiga tez moslashuvchi institutsional kuch hisoblanadi. Kichik korxonalar tomonidan ishlab chiqarilayotgan sanoat mahsulotlari hajmi va ularni moliyaviy qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilayotgan kredit resurslari eksport salohiyatining o'sishiga bevosita va eng yuqori ijobiy ta'sir ko'rsatuvchi omillar ekanligi iqtisodiy jihatdan isbotlandi. Bandlik omilining ta'siri nisbatan pastligi esa hududiy eksport o'sishini ta'minlashda resurslarni shunchaki ekstensiv ko'paytirish bosqichidan sifatli intensiv bosqichga, ya'ni yuqori texnologik va unumdor bosqichga o'tish zarurligini anglatadi.

Olingan ilmiy-amaliy natijalardan kelib chiqib, hududlarning eksport imkoniyatlarini yanada kengaytirish hamda kichik tadbirkorlik subyektlarining xalqaro savdodagi ulushini oshirish maqsadida har bir hududning tabiiy-iqtisodiy resurslari, xomashyo bazasi va geografik joylashuv xususiyatlaridan kelib chiqqan holda eksportga yo'naltirilgan kichik tadbirkorlik klasterlari hamda ixtisoslashgan sanoat zonalarini tashkil etish mexanizmlarini takomillashtirish zarur deb hisoblanadi. Bu jarayon mahalliy tovarlarning qo'shilgan qiymat zanjirini uzaytirish va tashqi bozorda raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, kichik biznes subyektlarining eksport faoliyatini moliyaviy rag'batlantirish tizimini yanada moslashtirish, xususan, eksportoldi moliyalashtirish ko'lamini kengaytirish, xalqaro standart sertifikatlarini olish va xorijiy bozorlarda brending xarajatlarini davlat tomonidan subsidiyalashning soddalashtirilgan tartibini joriy etish lozim. Moliyaviy cheklovlarning kamayishi ko'proq korxonalarining xalqaro savdoga integratsiyalashuviga turtki beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Krugman, P. (1980). Scale Economies, Product Differentiation, and the Pattern of Trade. *American Economic Review*, 70(3), 469-479.
2. Yusof, Sh., & Ramli, M. (2019). Econometric Analysis of Small and Medium Enterprises' Export Performance and Regional Economic Growth. *Journal of International Trade and Economic Development*, 28(4), 512-529.
3. Vahobov, A. V., & Malikov, T. S. (2021). Xalqaro iqtisodiy munosabatlar va milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligi. Toshkent: Iqtisod-Moliya.
4. Mustafakulov, Sh. I. (2022). Hududlarning eksport salohiyatini oshirishda kichik biznes subyektlarining institutsional roli. *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy elektron jurnali*, 10(2), 85–96.
5. Wooldridge, J. M. (2020). *Introductory Econometrics: A Modern Approach* (7th ed.). Boston: Cengage Learning.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. (2025). O'zbekiston hududlarining tashqi iqtisodiy faoliyati va kichik tadbirkorlik ko'rsatkichlari: statistik to'plam. Toshkent: Statistika agentligi.
7. Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press.
8. G'ozibekov, Sh. T. (2023). Kichik biznes subyektlarini eksportoldi moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish. *Moliya jurnali*, 14(3), 42–51.
9. Beck, T., Demircuc-Kunt, A., & Levine, R. (2005). SMEs, Growth, and Poverty: Cross-Country Evidence. *Journal of Economic Growth*, 10(3), 199–229.
10. Bernard, A. B., & Jensen, J. B. (2004). Why Some Firms Export. *Review of Economics and Statistics*, 86(2), 561-569.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.